

1. MEHANIKA S MEHANIKOM TEKUĆINA

1.1. KLASIČNA MEHANIKA

1. Prvu polovicu puta automobil prijeđe brzinom od 80 kmh^{-1} , a drugu polovicu puta brzinom od 40 kmh^{-1} . Odredite srednju brzinu automobila.

Rješenje: $\bar{v} = 53,3 \text{ kmh}^{-1} = 14,8 \text{ ms}^{-1}$

2. Vlak se kreće brzinom od 35 ms^{-1} . U nekom trenutku vremena započinje kočenje i pri tome se brzina vlaka jednoliko mijenja do iznosa od 15 ms^{-1} na putu od 500 m. Izračunajte:

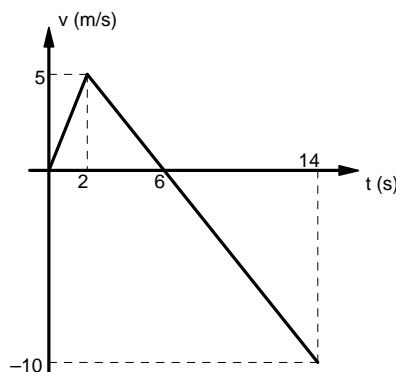
- a) akceleraciju kojom vlak usporava (deceleraciju),
b) iznos puta koji vlak prijeđe do potpunog zaustavljanja uz pretpostavku konstantnog usporavanja.

Rješenje: a) $a = -1 \text{ ms}^{-1}$, b) $s = 112,5 \text{ m}$

3. Gibanje tijela je zadano jednačbom $s = a \cdot t - b \cdot t^2 + c \cdot t^3$, gdje su $a = 2 \text{ ms}^{-1}$, $b = 3 \text{ ms}^{-2}$, $c = 4 \text{ ms}^{-3}$. Nađite srednju brzinu tijela unutar intervala $0,5 \text{ s} \leq t \leq 1 \text{ s}$ i vrijeme u kojemu je akceleracija veća od nule.

Rješenje: $\bar{v} = 4,5 \text{ ms}^{-1}$, $t > 0,25 \text{ s}$

4. Zavisnost brzine o vremenu za gibanje nekog tijela, prikazano je dijagramom. Izračunajte akceleraciju kojom se tijelo ubrzava u vremenu do 2 sekunde i deceleraciju u intervalu $2 \text{ s} \leq t \leq 14 \text{ s}$. Koliki je put tijelo prevalo u vremenu do 14 sekundi?

Rješenje: $a_1 = 2,5 \text{ ms}^{-2}$, $a_2 = -1,25 \text{ ms}^{-2}$, $s = 55 \text{ m}$

5. Rijekom koja teče brzinom $v_1 = 1 \text{ ms}^{-1}$ plovi brod čija brzina u odnosu na rijeku iznosi $v_2 = 2 \text{ ms}^{-1}$. Izračunajte brzinu kretanja broda ako:
- brod plovi nizvodno,
  - brod plovi uzvodno,
  - brod plovi okomito na smjer toka rijeke (s jedne obale na drugu).

Rješenje: a) $v = 3 \text{ ms}^{-1}$, b) $v = 1 \text{ ms}^{-1}$, c) $v = 2,24 \text{ ms}^{-1}$

6. Brod koji vozi iz mjesta A u mjesto B u jednome pravcu plovi brzinom od $v_1 = 10 \text{ km/h}$; u suprotnome pravcu plovi brzinom od $v_2 = 16 \text{ km/h}$. Izračunajte:
- srednju brzinu broda,
  - brzinu rijeke kojom brod plovi!

Rješenje: a) $v_b = 12,3 \text{ kmh}^{-1}$, b) $v_r = 0,83 \text{ ms}^{-1}$

7. Brod plovi od jedne prema drugoj obali rijeke brzinom od $7,2 \text{ km/h}$ okomito na obalu (na tijek rijeke). Na drugu obalu pristane 150 m niže od početnog usmjerenja. Izračunajte:
- brzinu rijeke,
  - vrijeme potrebno da brod stigne na drugu obalu, ako je rijeka široka 500 m .

Rješenje: a) $v = 0,60 \text{ ms}^{-1}$, b) $t = 250 \text{ s}$

8. Dvojica biciklista, otac i sin, vozeći paralelno dolaze na netom otvoreno pravokutno križanje. Sin je nastavio u istom smjeru, prema školi, jednolikom brzinom od 10 km/h , a otac je morao skrenuti desno, u smjeru PBF-a gdje radi. U času skretanja brzina mu je iznosila 6 km/h , pa se odmah počeo ubrzavati akceleracijom $0,9 \text{ m/s}^2$. Izračunajte relativnu brzinu sina prema ocu, $\vec{v}_s - \vec{v}_o$, 10 sekundi nakon razdvajanja na križanju.

Rješenje: $|\vec{v}_s - \vec{v}_o| = 39,7 \text{ km/h}$

9. Plivač prema rijeci ima brzinu v , a brzina rijeke je u . Ako je započeo preplivavanje s jedne obale brzinom v pod kutom α s obzirom na okomicu između dviju obala, koliki je kut β koji cijela njegova staza do druge obale zatvara prema okomici? Izračunajte kut β , ako je $v = 1 \text{ m/s}$, $u = 1,5 \text{ m/s}$, $\alpha = 15^\circ$, a širina rijeke $d = 50 \text{ m}$.

Rješenje: $\beta = 61,23^\circ$

10. Sa zgrade visoke 15 m bačena je vertikalno prema tlu kuglica početnom brzinom od 10 m/s . Izračunajte vrijeme padanja kuglice. Koliko dugo bi kuglica slobodno padala? Kolika je brzina kuglice pri udaru u tlo? Zanimarite otpor zraka.

Rješenje: $t = 1 \text{ s}$, $t' = 1,7 \text{ s}$, $v_u = 19,8 \text{ m/s}$

11. Materijalna točka (sitno tijelo) krenuvši iz mirovanja giba se po pravcu tako da joj je akceleracija proporcionalna s vremenom. Koliki je prevaljni put nakon 8 s , ako je nakon 4 s brzina točke 8 m/s ?

Rješenje: $s = 85,3 \text{ m}$

12. Zdrobljenja željezna ruda pada na vodoravnu dugačku transportnu traku i to 300 kg u svakoj sekundi. Traka se kreće stalnom brzinom od 2 m/s. Nađite silu koja mora djelovati na traku da bi se ona kretala stalnom brzinom, zanemarujući trenje.

Rješenje: $F = 600 \text{ N}$

13. Dva tijela s masama $m_1 = 4 \text{ kg}$ i $m_2 = 8 \text{ kg}$ vezana su s niti i nalaze se na kosini čiji je kut $\alpha = 30^\circ$. Faktori trenja su $\mu_1 = 0,1$ i $\mu_2 = 0,2$. Koja sila nateže nit, ako se tijelo m_1 giba ispred tijela m_2 ?

Rješenje: $T = 2,3 \text{ N}$

14. Na česticu mase m djeluje sila $F = F_0 \left[1 - \left(\frac{2t - T}{T} \right)^2 \right]$ u intervalu vremena $0 \leq t \leq T$, gdje je F_0 konstantna. Potrebno je odrediti brzinu čestice na svršetku vremenskog intervala, ako čestica na početku miruje.

Rješenje: $v = \frac{2}{3} \cdot \frac{F_0 \cdot T}{m}$

15. Cesta na zavoju većinom je nagnuta prema unutrašnjoj strani zavoja tako da bi za određenu brzinu horizontalna komponenta reakcijske sile ceste na automobil bila jednaka potrebnoj centripetalnoj sili.

- a) Koliki mora biti nagib ceste na zavoju polumjera zakrivljenosti 100 m da bi automobil mogao voziti brzinom od 60 km/h neovisno o trenju?
b) Kada cesta ne bi bila nagnuta, koliki bi trebao biti minimalni faktor trenja pri toj brzini?

Rješenje: a) $\alpha = 15,8^\circ$, b) $\mu = 0,28$

16. Na mirnoj vodi nalazi se splav dugačka 10 m, mase 900 kg. Na jednom kraju mirne splavi nalazi se čovjek mase 70 kg, a na drugom kraju dječak mase 30 kg. Potrebno je odrediti novi položaj splavi prema obali ako dječak dođe na sredinu, a čovjek na drugu stranu splavi. Otpornost vode je zanemariva!

Rješenje: $\Delta x = 0,55 \text{ m}$

17. Čelična kuglica mase m_1 , gibajući se brzinom $v_1 = 9 \text{ m/s}$, centralno udara u drugu mirnu kuglicu mase $m_2 = 0,5 m_1$. Nakon toga, ova druga kuglica centralno udara u treću mirnu kuglicu mase $m_3 = 0,5 m_2$. Kojim se brzinama gibaju kuglice nakon srazova?

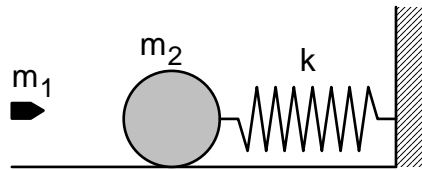
Rješenje: $v_1' = 3 \text{ m/s}$, $v_2' = 12 \text{ m/s}$, $v_2'' = 4 \text{ m/s}$, $v_3' = 16 \text{ m/s}$

18. Plastična loptica pada s visine od 2 m na pod, i odbija se nekoliko puta uzastopce. Koliki je koeficijent restitucije, ako je do drugog sraza loptice s podom prošlo 1,8 sekundi?

Uputa: koeficijent restitucije je omjer brzina neposredno prije i poslije sraza.

Rješenje: $k = 0,91$

19. Na glatkoj horizontalnoj podlozi leži kugla mase $m_2 = 4,5 \text{ kg}$ spojena preko opruge konstante $k = 500 \text{ N/m}$ s čvrstim zidom (vidi sliku). Metak mase $m_1 = 10 \text{ g}$ i brzine $v_1 = 600 \text{ m/s}$ zabije se u kuglu i ostane u njoj. Koliko će se sabiti opruga?

Rješenje: $\Delta x = 0,126 \text{ m}$

20. Sitno tijelo mase 1 kg može se gibati u smjeru x -osi. Pod djelovanjem sile $F = (3 + 4 \cdot x) \text{ N}$ pri čemu je x u jedinicama metar, tijelo prijeđe put od 3 m . Gibanje tijela započelo je iz točke $x = 0$ u trenutku $t = 0$. Izračunajte:
- brzinu koju tijelo ima na kraju puta,
  - ubrzanje što ga tijelo postigne na kraju puta,
  - snagu tijela na kraju puta.

Rješenje: a) $v = 7,35 \text{ m/s}$, b) $a = 15 \text{ m/s}^2$, c) $P = 110,25 \text{ W}$

21. Na horizontalnoj gredi dugoj 12 metara mase 100 kg nalazi se valjak mase 200 kg udaljen 3 m od jednog njenog kraja. Greda je poduprta na krajevima tako da je sila reakcije oslonca okomita na gredu. Kolike su sile reakcije?

Rješenje: $F_A = 1962 \text{ N}$, $F_B = 981 \text{ N}$

22. Homogeni štap je naslonjen na glatki zid i nalazi se na hrapavom podu. Ako štap zatvara kut od 45° s podlogom i masa mu je 10 kg , pronađi silu trenja između štapa i poda.

Rješenje: $F_{tr} = 49,1 \text{ N}$

23. Šuplji valjak tankih stijenki zarotiran je do 10 okretaja u sekundi i postavljen na tlo uz vertikalnu stijenu. Ako je faktor trenja klizanja $\mu = 0,1$, potrebno je odrediti nakon koliko će se vremena valjak zaustaviti? Koliko okretaja valjak napravi, ako mu je polumjer $R = 30 \text{ cm}$?

Rješenje: $t = 17,64 \text{ s}$, $n = 88$

24. Na zamašnjak momenta tromosti $I = 1 \text{ kgm}^2$, koaksijalno je provučen valjčić polumjera 4 cm i mase 200 grama . Na valjčić je namotan konac s utegom od 5 kg obješenim na slobodnom kraju konca.

- Uteg propadne visinu h . Kolika je brzina utega na kraju ovog puta? Početna brzina utega je nula. Masa konca se zanemaruje!
- Izračunajte vrijeme u kojem će uteg propasti visinu $h = 2 \text{ m}$.

Rješenje: a) $v = \sqrt{\frac{2mgh}{m + \frac{I + I_v}{r^2}}}$, b) $t = 7,17 \text{ s}$

25. Izračunajte jakost gravitacijskog polja i gravitacijski potencijal Zemlje u točki na visini od 1000 km iznad Zemljine površine. Pretpostavite da je Zemlja homogena kugla. Koliko je u toj točki gravitacijsko polje Sunca?

Rješenje: $\gamma_Z = 7,3 \text{ ms}^{-2}$, $\varphi = -5,4 \cdot 10^7 \text{ Jkg}^{-1}$, $\gamma_S = 5,9 \cdot 10^{-3} \text{ ms}^{-2}$

26. Satelit mase 100 kg kruži oko Zemlje na visini od 1000 km. Odredite brzinu, ophodno vrijeme, kinetičku, potencijalnu i ukupnu energiju satelita.

Rješenje: $v = 7,3 \text{ km/s}$, $T = 6,3 \cdot 10^3 \text{ s}$, $E_k = 27 \text{ GJ}$, $E_p = -54 \text{ GJ}$, $E = -27 \text{ GJ}$

27. Kolika centrifugalna sila djeluje na tijelo mase 1 kg na Zemljinoj površini:

- a) na ekvatoru,
- b) na geografskoj širini 45° i
- c) na polu?

Rješenje: a) $F_e = 0,034 \text{ N}$, b) $F_{45^\circ} = 0,024 \text{ N}$, c) $F_p = 0 \text{ N}$

28. Kolikom silom čovjek mase 100 kg djeluje na pod lifta kada se lift:

- a) diže stalnom brzinom,
- b) diže akceleracijom 1 ms^{-2} i
- c) spušta akceleracijom od 1 ms^{-2} ?

Rješenje: a) $F = 981 \text{ N}$, b) $F = 1081 \text{ N}$, c) $F = 881 \text{ N}$

29. Inercijalni sustav S' giba se brzinom $v = 0,6 c$ u odnosu na inercijalni sustav S . U sustavu S' nalazi se štap koji zatvara kut $\theta' = 45^\circ$ sa smjerom gibanja. Koji kut zatvara taj štap sa smjerom gibanja u sustavu S ?

Rješenje: $\theta = 51^\circ 20'$

30. Inercijalni sustavi S_1 i S_2 kreću se u smjeru osi x brzinama $v_1 = 0,8 c$ i $v_2 = 0,6 c$ u odnosu na inercijalni sustav S . Ako na satu koji miruje u sustavu S_1 prođe 1 s, koliko vremena prođe za opažača u sustavu S_2 ?

Rješenje: $\Delta t_2 = 1,084 \text{ s}$

31. Brzina elektrona se u jednolikom električnom polju mijenja od $v_1 = 0,97 c$ do $v_2 = 0,99 c$. Izračunajte potencijal koji ubrzava elektron!.

Uputa: potencijal $V = \frac{\Delta E}{Q}$, Q je naboj čestice.

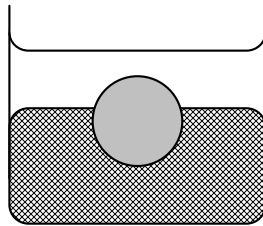
Rješenje: $U = 1,52 \cdot 10^6 \text{ V}$

1.2. MEHANIKA TEKUĆINA

32. Ako je tlak na podnožju planine (nadmorska visina 300 m) 101 kPa, koliki je tlak na vrhu planine visoke 1000 m? Pretpostavite da je temperatura svuda jednaka i da iznosi 0°C .

Rješenje: $p = 92,5\text{ kPa}$

33. U posudi je živa, a iznad nje voda (vidi sliku). Homogena željezna kugla pliva na granici između žive i vode. Koliki je dio volumena kugle u živi, a koliki u vodi?

Rješenje: $V_{\text{živa}} = 0,55 V$, $V_{\text{voda}} = 0,45 V$

34. U moru pliva santa leda tako da joj viri volumen 195 m^3 iznad površine mora. Koliki je ukupni volumen sante ako je gustoća mora $1,03\text{ g/cm}^3$, a gustoća leda $0,9\text{ g/cm}^3$?

Rješenje: $V = 1545\text{ m}^3$

35. Homogenim drvenim štapom duljine $l = 5\text{ m}$, težine $G = 40\text{ N}$, gustoće $\rho_1 = 796\text{ kg/m}^3$ izmjeri se dubina jezera $H = 4,75\text{ m}$. Koliki je izvršeni rad ako je štap uranjan vertikalno? (Gustoća vode je $\rho_2 = 10^3\text{ kg/m}^3$).

Rješenje: $W = 2,98\text{ J}$

36. U U -cijev kojoj krakovi imaju različite polumjere ulivena je čista voda. Kolika je razlika nivoa ako su polumjeri $r_1 = 4\text{ mm}$ i $r_2 = 0,6\text{ mm}$. Pretpostavite da voda potpuno moči stijenku cijevi.

Rješenje: $\Delta h = 2,1\text{ cm}$

37. Areometar pliva u vodi što potpuno moči njegove stijenke. Promjer cijevi areometra jest 9 mm . Koliko će se promijeniti dubina uronjenosti Δh areometra ako po površini vode kapnemo nekoliko kapi alkohola? Koeficijent površinske napetosti alkohola jest $0,02\text{ Nm}^{-1}$, a vode $0,073\text{ Nm}^{-1}$.

Rješenje: $\Delta h = 2,4\text{ mm}$

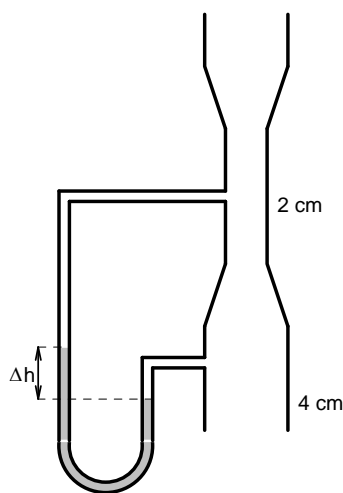
38. Poprečni presjek klipa u vodoravno položenoj štrcaljki jest $1,6\text{ cm}^2$, a presjek otvora je 1 mm^2 . Za koliko vremena će isteći voda iz štrcaljke, ako na klip djeluje sila od 5 N i ako je hod klipa 4 cm ?

Rješenje: $t = 0,81\text{ s}$

39. Pitot–Prandtlova cijev je u struji zraka gustoće $1,2 \text{ kg/m}^3$ i brzine v i tlaka p . Kolika je brzina zraka ako je razlika stupaca vode u diferencijalnom manometru spojenom na Pitot–Prandtlovu cijev 6 cm ?

Rješenje: $v = 31 \text{ m/s}$

40. Voda prolazi kroz okomitu Venturijevu cijev koja na ulazu ima promjer 4 cm , a na suženom dijelu, koji je $0,5 \text{ m}$ iznad ulaznog, promjer je 2 cm (vidi sliku). Na ulazu je tlak 160 kPa , a na suženom dijelu je tlak 80 kPa . Izračunajte brzinu protjecanja vode i protok vode kroz cijev. Kolika bi bila razlika stupca žive u živinom manometru u obliku U -cijevi, spojenom između ulaza i suženja cijevi? Zanemarite unutrašnje trenje.

Rješenje: $v_1 = 3,164 \text{ m/s}$, $q = 3,974 \text{ l/s}$, $\Delta h = 0,607 \text{ m}$

41. Kapljice vode u nekom oblaku imaju polumjer od $5 \cdot 10^{-5} \text{ m}$. Kojom najvećom brzinom mogu te kapljice padati kroz zrak? Za viskoznost zraka uzmite $1,8 \cdot 10^{-5} \text{ Pas}$.

Rješenje: $v = 0,3 \text{ m/s}$

2. TITRANJE I VALOVI

---

42. Tijelo obješeno o spiralnu oprugu uzrokuje produljenje opruge za 4 cm. Koliko titraja napravi ovo tijelo u 1 minuti kada ga se pobudi na vertikalno harmoničko titranje?

Rješenje: $n = 150$

43. Kuglica mase $2 \cdot 10^{-2}$ kg, pričvršćena na oprugu s konstantom elastičnosti 8 Nm^{-1} , harmonički titra s amplitudom A . Na udaljenosti $A/2$ od ravnotežnog položaja postavi se masivna ploča, od koje se kuglica odbija savršeno elastično. Nađite titrajno vrijeme u ovom slučaju.

Rješenje: $T = 0,21 \text{ s}$

44. Matematičko njihalo duljine 60 cm njiše u avionu koji se uspinje pod kutem od 30° prema horizontalnoj ravnini, s ubrzanjem od 4 ms^{-2} . Nađite period njihanja tog matematičkog njihala.

Rješenje: $T = 1,39 \text{ s}$

45. Materijalna točka izvodi istovremeno dva međusobno okomita harmonička gibanja opisana jednadžbama:

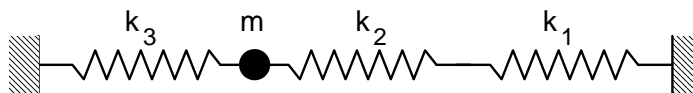
$$x = 1 \cdot \cos(\pi \cdot t) \text{ cm},$$

$$y = 2 \cdot \cos(0,5\pi \cdot t) \text{ cm}.$$

Odredite jednadžbu staze materijalne točke te nacrtajte sliku staze gibanja.

Rješenje: Dio parabole $y^2 = 2x + 2$ unutar pravokutnika sa vrhovima $A(1, 2)$, $B(1, -2)$, $C(-1, -2)$, $D(-1, 2)$.

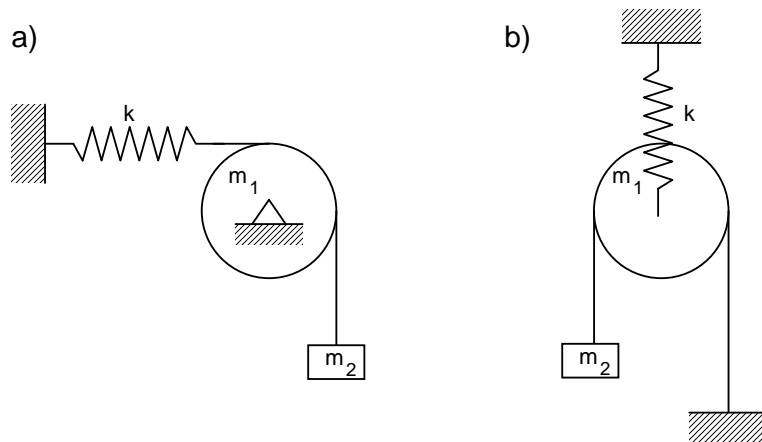
46. Izračunajte kružnu frekvenciju titrajnog sustava koji se sastoji od materijalne točke mase m i triju opruga konstanti k_1 , k_2 , k_3 spojenih kao na slici.

$$\text{Rješenje: } \omega = \sqrt{\frac{k_3(k_1 + k_2) + k_1 k_2}{m(k_1 + k_2)}}$$

47. Titrajni sustav sastoji se od homogenog diska mase m_1 polumjera R koji se okreće oko horizontalne osi, opruge konstante k i utega mase m_2 kao što prilazuju slike a) i b). Pretpostavivši jednostavno harmoničko titranje, odredite frekvenciju sustava.

Rješenje: a) $\omega = \sqrt{\frac{2k}{2m_2 + m_1}}$, b) $\omega = \sqrt{\frac{k}{4m_2 + 3m_1}}$

48. Tanki homogeni štap obješen je oko osi kroz jedan kraj. Koliki je odnos titrajnih vremena za štap duljine L i za isti štap duljine $2L$?

Rješenje: $T_L : T_{2L} = 0,707$

49. Puni homogeni disk polumjera R njiše oko horizontalne osi koja je okomita na bazu diska i udaljena je za r od središta baze. Koliki mora biti r da bi titrajno vrijeme mali oscilacija bilo minimalno?

Rješenje: $r = 0,707 \cdot R$

50. Površinom vode se širi transverzalni ravni sinusni val, čija je amplituda 5 mm a valna duljina 2 cm. Kolika je elongacija čestice $s(x, t)$ koja je od ishodišta udaljena 0,5 cm u trenu $t = 0$? Predočite sliku vala i označite na slici elongaciju čestice!

Rješenje: $s(0,5; 0) = -5 \text{ mm}$